

Sustainable Agrotourism Development Guidelines of Mueang Ang Village, Ban Luang Sub-district, Chom Thong District, Chiang Mai Province

Suphattharajit Manosod¹, Anirut Songthanapithak², Wiyada Meesri³,
Thidarat Tippprasert⁴ & Buppha Thajan⁵

Received	Reviewed	Revised	Accepted
09/01/2023	05/01/2023	15/01/2024	24/04/2024

Abstract

The study of sustainable agrotourism development guidelines of Mueang Ang Village, Ban Luang Sub-district, Chom Thong District, Chiang Mai Province aimed at exploring and analyzing situation and potential of tourism in Mueang Ang Village, putting tourism activities into practice (FAM trip) through participation of local network members, and proposing sustainable tourism development constructed from a focus group discussion under workshop training program named 'Appreciation Influence Control' (AIC). The potential of agrotourism in Mueang Ang Village shows as follows. The tourist attractiveness is terraced rice field and pesticide-free vegetable production system. The tourism activity is the study trip on organic farming under the promotion of the Royal Project Foundation Doi Inthanon of organic vegetable farming for a model organic village. The village is accessible within ten kilometers of the main road. The fundamental public utility in Mueang Ang Village is available as tourism amenities. For accommodation, three sample houses for one to three people can be serviced and are prompted to be developed to be an actual tourist accommodation in the future. To propose the sustainable agrotourism development guidelines of Mueang Ang Village, the suggestions focus on the establishment of tourism group for management, income distribution, administrative transparency and acknowledged rules and regulations setup, the continuity in tourism amenities development for agrotourism attractions, the development of variety of tourism activities, and the promotion channels and sale opportunity seeking to increase village income, especially based on agrotourism activities.

Keywords: Development Guidelines, Agrotourism, Sustainability

¹ Rajamangala University of Technology Lanna, E-mail- suphattharajit@rmutl.ac.th

² Rajamangala University of Technology Lanna, E-mail- anirut@rmutl.ac.th

³ Rajamangala University of Technology Lanna, E-mail- wida2222@rmutl.ac.th

⁴ Rajamangala University of Technology Lanna, E-mail- tidarat@rmutl.ac.th

⁵ Rajamangala University of Technology Lanna, E-mail- buppha@rmutl.ac.th

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านเมืองอาจ ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

สุภัทราจิตต์ มะโนสดี¹, อนิรุทธ์ สงค์ธนาพิทักษ์², วิยะดา มีศรี³,
ธิดารัตน์ ทิพย์ประเสริฐ⁴ และบุพผา ทะจันทร์⁵

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านเมืองอาจ ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอาจ ทดลองกิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มในการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย ผ่านกิจกรรม Appreciation Influence Control (AIC) ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของบ้านเมืองอาจพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว บ้านเมืองอาจมีน้ำขึ้นน้ำลงและผักปลอดสารพิษ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่ามีการส่งเสริมของมูลนิธิโครงการหลวงดอยอินทนนท์ให้มีการปลูกผักอินทรีย์เพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบเกษตรอินทรีย์ ด้านการเข้าถึง สามารถเข้าถึงได้จากถนนหลักเข้าสู่หมู่บ้านในระยะทาง 10 กิโลเมตร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก บ้านเมืองอาจมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน และด้านที่พักแรมของชุมชน มีที่พักแบบทดลองจำนวน 3 หลัง สามารถพักได้หลังละ 1 – 3 คน และพร้อมที่จะพัฒนาให้เกิดที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่อไป ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของบ้านเมืองอาจ ควรมุ่งเน้นการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อการบริหารจัดการและก่อให้เกิดการกระจายรายได้ความโปร่งใสตรวจสอบได้ในการบริหารงาน มีกฎระเบียบเป็นที่ยอมรับและรับรู้โดยทั่ว และควรมีการพัฒนาองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อีกทั้งควรเพิ่มช่องทางแสวงหาโอกาสในการเพิ่มรายได้สู่ชุมชนจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ความยั่งยืน

¹ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, E-mail- suphattharajit@rmutl.ac.th

² มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, E-mail- anirut@rmutl.ac.th

³ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, E-mail- wida2222@rmutl.ac.th

⁴ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, E-mail- tidarat@rmutl.ac.th

⁵ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, E-mail- buppha@rmutl.ac.th

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร “เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบและประทับใจ เพราะนอกจากจะได้รับความรู้ความเพลิดเพลินจากประสบการณ์ตรงของเกษตรกรแล้วยังได้สัมผัสและเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมท้องถิ่น และเทคโนโลยีการเกษตร อีกทั้ง เป็นการกระจายรายได้โดยตรงสู่เกษตรกร ช่วยสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังช่วยให้คนไทยหันกลับมาเที่ยวเมืองไทยให้มากขึ้น” (Khattiya, K. et al., 2020) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะคล้ายกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อาศัยภาคเกษตรเป็นตัวขับเคลื่อน หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในสถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัย เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตร โดยได้ความรู้ได้ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ (Thanamont, T., 2015) ซึ่งในปี 2557 มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกว่า 882 แห่งทั่วประเทศ กรมส่งเสริมการเกษตรได้ขับเคลื่อนนโยบายนี้อย่างเป็นทางการ โดยรัฐบาลเน้นการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลให้มีความทันสมัย รวมถึงจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการให้มีความรู้ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่าย อันทำให้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้เป็นจำนวนมาก และยังมีแผนขยายความร่วมมือกับภาคเอกชน (Department of Tourism, 2014) และนอกจากนี้จังหวัดเชียงใหม่ยังมีความโดดเด่นด้านพื้นที่ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 20,107.057 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 12,566,911 ไร่ มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับที่ 1 ของภาคเหนือ และเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดนครราชสีมา ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้ที่ราบอยู่ตอนกลางตามสองฟากฝั่งแม่น้ำปิง มีภูเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทยคือ ดอยอินทนนท์สูงประมาณ 2,565.3355 เมตร อยู่ในเขตอำเภอจอมทอง (Chiang Mai Provincial Office, 2020) โดยพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 4 แสนกว่าไร่ กระจายใน 25 อำเภอ และนาปรัง 7 – 8 หมื่นไร่ มีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงสัตว์ ตามระบบเกษตรพันธสัญญา ทั้งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน โคเนื้อ ไก่เนื้อ ปลา และสุกร ตลอดจนได้มูลนิธิโครงการหลวง สถานีกะโหลกอินทนนท์ สนับสนุนส่งเสริมพื้นที่เพาะปลูกตามภูมิสังคมในพื้นที่สูงด้วยนวัตกรรม ค้นคว้าวิจัย ส่งเสริมการปลูกพืชผลเมืองหนาวที่มีมูลค่าสูง เป็นที่ต้องการของตลาด อาทิเช่น อะโวคาโด สตอเบอร์รี่ กาแฟ ขา อุ่น ผักสลัด และผักปลอดสาร เป็นต้น

ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่สู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรและการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเข้าไปศึกษาถึงบริบทของพื้นที่ในด้านภูมิศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสภาพปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค รวมถึงวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชน จากนั้นทดลองกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาตนเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค บริบทพื้นที่ชุมชนตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อทดลองกิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

คำถามงานวิจัย

ศักยภาพของชุมชนในด้านความตั้งใจ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักแรม และกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคืออะไร และด้านใดที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นำไปสู่แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คณะผู้วิจัยกำหนดการเก็บรวบรวมเนื้อหาในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เนื้อหาด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่และเนื้อหาบริบทพื้นที่ชุมชนตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้
สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค
บริบทพื้นที่ชุมชนตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่พักแรม
2. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินงานวิจัยระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – ธันวาคม 2564 รวมทั้งสิ้น 11 เดือน
3. ประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัยในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพื้นที่เมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้
กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วิจัย โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการให้บริการการท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย จำนวนทั้งสิ้น 50 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีรายละเอียดกลุ่มย่อยผู้ให้ข้อมูล ดังนี้
 - ผู้นำชุมชน นักวิชาการเทศบาลบ้านหลวง และนักวิชาการมูลนิธิโครงการหลวง อินทนนท์ จำนวนรวม 10 คน
 - ตัวแทนผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวนรวม 10 คน

- ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตพืชอินทรีย์ จำนวนรวม 10 คน
- ตัวแทนสมาชิกกลุ่มอาชีพบ้านเมืองอ่าง จำนวนรวม 10 คน
- ตัวแทนสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมืองอ่าง จำนวนรวม 10 คน

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลจากผู้รับบริการการท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 30 คน นักท่องเที่ยวชาวไทยที่สมัครใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรพื้นที่เมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่อายุระหว่าง 20 – 60 ปี โดยการกำหนดโควตา (Quota Sampling) และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามช่วงอายุและอาชีพ ผ่านการรับสมัครผู้ให้ข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ภายใต้โครงการแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

- ช่วงอายุ 20 – 30 อาชีพนักเรียน นักศึกษา จำนวนรวม 10 คน
- ช่วงอายุ 30 – 60 อาชีพข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ จำนวนรวม 10 คน
- ช่วงอายุ 30 – 60 อาชีพผู้ประกอบการหรือพนักงานในธุรกิจภาคเอกชน จำนวนรวม 10 คน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการดำเนินงานวิจัย คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน 6 กระบวนการดังนี้

1.1) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ฝังตัวร่วมกับประชาชนในชุมชนพร้อมเก็บข้อมูลเชิงลึกบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่างตามข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP)

1.2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์แบบ SWOT ผ่านการมีส่วนร่วมโดยการคิดวิเคราะห์ปัญหา/แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับประชากรกลุ่มที่ 1 ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.3) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน พร้อมจัดทำแผนที่และโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน ร่วมกับประชากรกลุ่มที่ 1

1.4) คณะผู้วิจัยร่วมกับประชากรกลุ่มที่ 1 ร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมทดลองการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (FAM Trip) โดยประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวอาสาไปยังช่องทางต่าง ๆ เพื่อเป็นประชากรกลุ่มที่ 2 จำนวนทั้งสิ้น 30 คน

1.5) คณะผู้วิจัยเก็บและรวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากประชากรกลุ่มที่ 2 เพื่อประเมินผลการดำเนินการจัดนำเที่ยวเชิงเกษตรและบริหารจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

1.6) คณะผู้วิจัยจัดเวทีสรุปร่วมกับประชากรกลุ่มที่ 1 เพื่อระดมสมองกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมบริบทพื้นที่ภายในชุมชนตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว และ 2) ประเด็นแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน 5 ด้าน (5As) ได้แก่ ด้านแหล่ง

ท่องเที่ยว (Attractions) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และด้านที่พักแรม (Accommodations)

2.2) แบบเก็บข้อมูลเชิงลึกบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่างตามข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP)

2.3) แบบสรุปข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

2.4) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมีโครงสร้าง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส อาชีพ และรายได้ต่อเดือน และส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อศักยภาพการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน 5 ด้าน (5As) ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง (Accessibility) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่พักแรม โดยส่วนที่ 2 มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด และตอบกลับด้วยการวัดตามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของ Best, J. W. (1981)

2.5) แบบเก็บข้อมูลการสังเกต โดยเป็นการเก็บข้อมูลการสังเกตแบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมทดลองการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (FAM Trip) ในประเด็นกิจกรรมและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสิ้น 2 วิธี ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่นิยมใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพทางการท่องเที่ยว การเกษตร และสังคมศาสตร์ (เช่น Akkapin, S. & Srithamasak, N., 2017; Bhrammanachote, W., 2018; Guest, G. et al., 2012 เป็นต้น) สำหรับเครื่องมือแบบเก็บข้อมูลเชิงลึกบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่างแบบสรุปข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม แบบเก็บข้อมูลการสังเกต และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์ (Interview) ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างประชากรกลุ่มที่ 1 และคณะผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว ในการระดมความคิดหาจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของชุมชนผ่านกิจกรรม Appreciation Influence Control (AIC) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทพื้นที่ชุมชนสภาพแวดล้อม และศักยภาพชุมชน พร้อมทั้งหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการแบ่งกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) ในการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ทั้งหมด 3 กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวาง ลึก และถูกต้องแม่นยำ จากนั้นรวบรวมข้อมูลทั้งหมดนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อใช้วิเคราะห์และบรรยายเครื่องมือวิจัยจากแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อศักยภาพการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน 5 ด้าน (5As) โดยแปลผลข้อมูลออกมา 5 ระดับ ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมบริบทชุมชน

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ฝังตัวร่วมกับประชาชนในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกบริบทพื้นที่ชุมชน จากนั้นจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) บริบทพื้นที่ชุมชนตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่าบ้านเมืองอ่างเป็นพื้นที่เป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักได้รับมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและต่างประเทศ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ ส่วนใหญ่เน้นเรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษเกษตรอินทรีย์ ถือเป็นรายได้หลักของครอบครัว แต่สำหรับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการให้บริการหรือพัฒนาเต็มรูปแบบ หรือพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ถึงแม้ในแต่ละปีจะมีองค์กรหรือหน่วยงานเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมากทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด แต่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ เปิดเผยว่ายังไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน โดยลักษณะของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นลักษณะนักท่องเที่ยวที่ไม่มีการพักแรม เนื่องด้วยในพื้นที่ยังไม่มีการให้บริการที่พัก รวมถึงยังไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองหรือสร้างประสบการณ์ ดังนั้น การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ เป็นการเข้าศึกษาดูงานเพื่อเยี่ยมชมการตลาดทำเกษตรอินทรีย์ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละครั้งได้รับค่าตอบแทนเป็นรายได้เสริม อีกทั้ง สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ขาดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และมักมีปัญหาด้านการสื่อสารกับบุคคลภายนอก รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร โดยเฉพาะในรูปแบบออนไลน์ ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ มีน้อย ซึ่งคณะผู้วิจัยพบว่า ไม่มีระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้แก่กลุ่มวิสาหกิจฯ ประเด็นด้านพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มาส่งเสริมในการทำกิจกรรม ดังแสดงตาม Table 1 ได้ ดังนี้

Table 1 Environmental analysis (SWOT) of the community area context according to the elements of sustainable tourism

องค์ประกอบ การท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
ด้านพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - มีทรัพยากรที่หลากหลาย - มีพืชเศรษฐกิจที่ปลอดสารพิษที่สามารถสร้างรายได้ - ได้รับการส่งเสริมการขายทั้งภายในประเทศและส่งออก - ต่างประเทศ สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐาน - มีศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ที่เป็นที่รู้จักและยอมรับ 	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงทัศนียภาพ - สร้างจุดหมายตาของชุมชน เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่อยู่ในการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการหลวงดอยอินทนนท์ - มีเครือข่ายภาครัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุน เช่น มทร. ล้านนาเทศบาลบ้านหลวง - เกษตรอำเภอและจังหวัดเชียงใหม่ - เป็นพื้นที่ในนโยบายการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - ภัยธรรมชาติ เช่น ดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก

ด้านการจัดการ	- สมาชิกกลุ่ม วิสาหกิจ มีระบบ การจัดการกลุ่มด้าน เกษตรอินทรีย์ ที่ได้ มาตรฐานสินค้า เกษตรอินทรีย์ “Organic Thailand” และ มาตรฐานระบบ อินทรีย์ IFOAM - เป็นชุมชนต้นแบบ ด้านเกษตรอินทรีย์ที่ พึ่งพาตนเองอย่าง ยั่งยืน	- ขาดความรู้ความ เข้าใจในการวางแผน และการพัฒนาชุมชน สู่การท่องเที่ยว - ขาดการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์และ การตลาดออนไลน์ - การสื่อสารกับ บุคคลนอกชุมชนไม่มี ประสิทธิภาพเพราะ ชุมชนใช้ภาษาชาติ พันธุ์เป็นหลัก	มีบุคลากรจากหน่วยงาน ทางการศึกษา หน่วยงาน เอกชน และเครือข่ายการ ท่องเที่ยวจากชุมชน ใกล้เคียง ร่วมช่วย วางแผนและจัดการ ท่องเที่ยวชุมชน	การประสานงานที่ไม่มี มีสิทธิผลและ ประสิทธิภาพอันเนื่อง ด้วยการแพร่ระบาดของ ของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (COVID-19)
ด้านกิจกรรม และ กระบวนการ	- มีกิจกรรม การเกษตรครบวงจร - มีกลุ่มงาน หัตถกรรมและผ้าทอ	ขาดความรู้และ ความคิดสร้างสรรค์ใน การพัฒนากิจกรรม ชุมชนให้เกิดความ น่าสนใจทางการ ท่องเที่ยว	มีองค์กรเครือข่ายและ หน่วยงานพัฒนาชุมชนให้ ความร่วมมือและให้ ความรู้ในการรวมกลุ่ม กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน	โครงข่ายสัญญาณการ สื่อสารยังไม่ ครอบคลุมทั้งพื้นที่ ทำ ให้การประสานงาน ระหว่างกลุ่มหรือข้าม กลุ่มเป็นไปอย่างล่าช้า
ด้านการมีส่วนร่วม	คนในชุมชนให้ความ ร่วมมือในการทำ กิจกรรมประจำต่างๆ ในชุมชนด้วยความ สามัคคีและพร้อม เพรียง	คนในชุมชนขาด ความรู้ความเข้าใจใน การแบ่งปัน ผลประโยชน์และการ ใช้ประโยชน์ร่วมกัน	มีองค์กรภายนอกชุมชน หลายองค์กรให้การ สนับสนุนและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาพื้นที่	คนในชุมชนสามารถ ให้ความร่วมมือใน ด้านแรงงานเพียง อย่างเดียว หากมี ความจำเป็นด้าน ทรัพยากรและการเงิน ต้องสรรหาจาก หน่วยงานภายนอก ชุมชน หากเป็นการ จัดสรรงบประมาณ จากทางภาครัฐที่ ล่าช้าและมีกา เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คณะผู้วิจัยได้เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน พร้อมจัดทำแผนที่และโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชนร่วมกับประชากรกลุ่มที่ 1 จากนั้นจึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมทดลองการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (FAM Trip) โดยประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวอาสาไปยังช่องทางต่างๆ เพื่อเป็นประชากรกลุ่มที่ 2 จำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยได้ผลการศึกษาระดับทัศนคติต่อศักยภาพการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5As) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังแสดงตาม Table 2 ต่อไปนี้

Table 2 Mean, standard deviation and interpretation of attitudes towards tourism potential of tourism elements (5As) in Mueang Ang Village

องค์ประกอบการท่องเที่ยว (5As)	S.D.	ระดับทัศนคติ	
		\bar{X}	การแปลผล
ด้านสิ่งดึงดูดใจ	0.67	3.40	ปานกลาง
ด้านกิจกรรม	0.75	3.92	มาก
ด้านการเข้าถึง	0.70	3.92	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	0.65	2.70	น้อย
ด้านที่พักแรม	0.49	2.42	น้อย
ผลรวม	0.66	3.92	มาก

จาก Table 1 พบว่า ภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับทัศนคติต่อศักยภาพการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5As) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมและด้านการเข้าถึง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) และ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.70$) และด้านที่พักแรม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.42$) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการประเมินผลข้อมูลระดับทัศนคติต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของบ้านเมืองอาง ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5As) คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีสรุปพร้อมประเมินและกำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับประชากรกลุ่มที่ 1 จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการแบ่งกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) ในการทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ทั้งหมด 3 กลุ่ม กลุ่มละ 15 – 17 คน และสามารถสรุปผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5As) ได้ดังนี้

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอาง ได้แก่ นาขั้นบันไดและศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักขององค์กรและหน่วยงานภายนอกเพื่อเข้ามาศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องในแต่ละปี โดยได้รับการส่งเสริมของมูลนิธิโครงการหลวงดอยอินทนนท์ ให้มีการปลูกผักอินทรีย์เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบในการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยไม่ให้มีการใช้สารเคมี เป็นชุมชนพึ่งพาตนเองได้แบบยั่งยืน ผักปลอดสารพิษเกษตรอินทรีย์บ้านเมืองอางจึงได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ “Organic Thailand” และและมาตรฐานระบบอินทรีย์ IFOAM เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ถือได้ว่าบ้านเมืองอางเป็นชุมชนที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่ใหญ่และดีที่สุดในอำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่จากการรับรองคุณภาพมาตรฐานของหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนั้นยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สวยงาม คือ น้ำตกแม่กลาง และมีวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอแต่ในบางพื้นที่โดยรอบศูนย์เรียนรู้และภายในชุมชนยังไม่เป็นที่สะดุดตาแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะภูมิทัศน์โดยรอบชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้ ทั้งนี้ ยังไม่ปรากฏจุดรับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงไม่ปรากฏจุดถ่ายรูปหรือแลนด์มาร์คของชุมชน เป็นต้น ที่ชุมชนเห็นว่าต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านกิจกรรมพบว่า มีกิจกรรมศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก เพราะว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตชีวิตเชิงเกษตร และมีวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ และการอนุรักษ์งานหัตถกรรมผ้าปักทอมือของกลุ่มสตรีที่เป็นกิจกรรมยามว่างสามารถสร้างรายได้และสามารถ

พัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน รวมถึงได้เรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และเยี่ยมชมทดลองทำงานหัตถกรรมเพื่อให้เกิดความประทับใจและกลับมาเที่ยวซ้ำในอนาคต

3) ด้านการเข้าถึง ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากอยู่ห่างจากถนนหลักเข้าสู่ชุมชนในระยะทาง 10 กิโลเมตร การเดินทางจึงมีความสะดวก ลักษณะเส้นทางเข้าสู่ชุมชนเป็นถนนคอนกรีตและมีเส้นทางที่สามารถเชื่อมโยงไปยังเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เช่น อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ กัวแม่ปาน น้ำตกแม่กลาง น้ำตกวชิรธาร น้ำตกสิริภูมิ เป็นต้น

4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนบ้านเมืองอาจมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ และลานจอดรถ เป็นต้น แต่พบอุปสรรคในเรื่องการสื่อสาร เนื่องจากสัญญาณโทรศัพทียังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของชุมชน เพราะเป็นพื้นที่สูงและอยู่ห่างไกลแหล่งชุมชนเมือง ส่วนร้านค้าที่ให้บริการขายสินค้าทั่วไปจึงมีเพียงสหกรณ์ของชุมชนเท่านั้น และ

5) ด้านที่พักแรม แม้ไม่ปรากฏว่าชุมชนบ้านเมืองอาจมีการให้บริการที่พักสำหรับการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ เช่น ที่พักแบบโฮมสเตย์ (Homestay) หรือที่พักในฟาร์ม (Farmstay) แต่ภายในชุมชน มีที่พักแบบทดลองจำนวน 3 หลัง สามารถพักได้หลังละ 1 – 3 คน อีกทั้งชุมชนพร้อมที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวหากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

จากการสนทนากลุ่มอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสรุปข้อมูลผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอาจ สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอาจ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ได้ดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบและมีโครงสร้างในการบริหารงาน โดยมีการแบ่งหน้าที่การทำงานที่ชัดเจนและก่อให้เกิดการรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างโปร่งใส มีกฎระเบียบเป็นที่ยอมรับและรับรู้โดยทั่ว สามารถตรวจสอบได้

2. ออกแบบโปรแกรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษา

3. ประชุมวางแผนการต้อนรับนักท่องเที่ยวทุกครั้งเมื่อมีการติดต่อเข้าศึกษาดูงานเพื่อเตรียมความพร้อมการปฏิบัติงานและหลังการปฏิบัติงานเพื่อประเมินผลการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4. พัฒนาเครือข่ายดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภายในจังหวัดเพื่อถ่ายทอดความรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนให้แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

5. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ควรให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ตามพันธกิจขององค์กร อาทิเช่น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะต่างๆ การปรับภูมิทัศน์ การสร้างจุดแลนด์มาร์ค การพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค โดยเฉพาะสัญญาณการสื่อสารทางโทรศัพท์

6. สนับสนุนการประชาสัมพันธ์ ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอาจเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางแสวงหาโอกาสในการเพิ่มรายได้สู่ชุมชนจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

7. การพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว ควรจัดให้การยกระดับมาตรฐานการบริการหรือสินค้าชุมชนให้ได้รับการรับรองตามมาตรฐานในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศจากหน่วยงานที่เป็นยอมรับทั่วไป

8. การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรสร้างเครือข่ายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับชุมชน จังหวัด และในระดับภูมิภาคตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่าง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่เป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับขององค์กรและหน่วยงานภายนอกเพื่อเข้ามาศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องในแต่ละปี โดยได้รับการส่งเสริมของมูลนิธิโครงการหลวงคอยอินทนนท์ ให้มีการปลูกผักอินทรีย์เพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบในการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ให้มีการใช้สารเคมี เป็นชุมชนพึ่งพาตนเองได้แบบยั่งยืน ซึ่งผักปลอดสารพิษเกษตรอินทรีย์บ้านเมืองอ่างได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ “Organic Thailand” และและมาตรฐานระบบอินทรีย์ IFOAM อันเป็นระบบที่พัฒนาขึ้นโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนตามแนวทางการนำทฤษฎีใหม่มาประกอบในการดำเนินงานเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบเกษตรอินทรีย์ Patyamon, S. (2015) พบว่า การประกอบธุรกิจและการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ประสบผลสำเร็จ สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรต้องนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาประกอบในการดำเนินงาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบเกษตรอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยชีวภาพ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนชุมชนเกษตรอินทรีย์นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามหลักกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชนที่ประสบความสำเร็จทั้งร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา แสดงความคิดเห็น ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร่วมจัดการการรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล การมีส่วนร่วมมีความสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรประสบความสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิดของ Jaichanok, P. (2012) โดยให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมพัฒนาในกระบวนการด้วยตนเอง

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่างนั้นได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองในด้านกิจกรรมและด้านการเข้าถึงในระดับมาก ด้านสิ่งดึงดูดใจในระดับปานกลาง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านที่พักแแรกในระดับน้อย ตามลำดับ จึงมีความจำเป็นต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับ Techachai, C. (2009) ซึ่งกล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต้องอาศัยองค์ประกอบด้านที่พักที่เอื้อประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว มีช่องทางการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีทรัพยากรที่สามารถดึงดูดใจให้เดินทางไปที่ท่องเที่ยว อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ranchida, S. & Thanin, S. (2016) ที่ชี้ให้เห็นว่านอกจากความพร้อมในด้านการบริการต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวแล้วสภาพลักษณะสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น ความเป็นอัตลักษณ์ ทั้งในด้านแหล่งทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ยังถือเป็นปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลต่อแนวโน้มในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอีกด้วย นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองอ่าง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ความรู้ด้านการจัดการการบริหารการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคต การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก เพราะคนในชุมชนยังความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ Rattanan, P. (2015) ว่า คนในชุมชนพื้นที่สถานีหลวงปางตะส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ถูกต้อง ขาดหน่วยงานองค์กรหรือคณะกรรมการชุมชนในการบริหารจัดการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ สิ่งที่พบในการดำเนินงานของคนในชุมชนเพื่อให้บริการการท่องเที่ยว คือ ความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ใกล้เคียงที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงบริเวณ ดอยอินทนนท์ต้น ในพื้นที่ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ในรูปแบบ B2C อาทิเช่น ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร เป็นต้น

2. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมสนับสนุนโดยผ่านหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นและ สถาบันการศึกษาในการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การบริการต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อเพิ่ม ศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

References

- Akkapin, S. & Srithamasak, N. (2017). An analysis of tourism research in the context of ASEAN Community. *Journal of Liberal Arts RMUTT*, 1(1), 1-25.
- Best, J. W. (1981). *Research in Education*. 4th ed. New Jersey : Prentice-Hall.
- Bhrammanachote, W. (2018). *The study of an implementation of strawberry farmers to strengthen the community: A case study of Pong Yaeng Nok, Maerim district, Chiang Mai province*. Chiang Mai : Chiang Mai Rajabhat University.
- Bortol, Kathryn M. and Martin, David C. (1998). *Management*. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, Inc.
- Chiang Mai Provincial Office. (2020). *Summary presentation of Chiang Mai Province*. Retrieved on March 13, 2021 from: <http://www.chiangmai.go.th/managing/public/D8/8D22Oct2020145452.pdf>
- Department of Tourism. (2014). *Handbook for inspecting and evaluating the quality standards of agricultural tourism destinations*. 2nd ed. Bangkok : Ministry of Tourism and Sports.
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An Introductory Text*. Sydney : Hodder Education.
- Guest, G. et al. (2012). *Applied Thematic Analysis*. Thousand Oaks, California : SAGE.
- Khattiya, K. et al. (2020). Developing the Potential of Agricultural Community in Huay Sai Sub-District Maerim District Chiang Mai Province. *Journal of Modern Management Science*, 13(2), 29-44.
- Khermkhan, J. (2018). The perspective of agro tourism development in Thailand. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 36(2), 162-167.
- Patyamom, S. (2015). Model of Efficient Agro-Tourism Management in Eastern Thailand. *Silpakorn University Journal*, 35(1), 103-112.
- Ratthanan, P. (2015). Development Guidelines for Sustainable Agro-Tourism: Pang Da Royal Project. *Suranaree Science and Technology Journal*, 9(1), 19-35.
- Techachai, C. (2009). *The role of local government organizations in sustainable tourism development based on the concept of self-sufficient economy*. Bangkok : Office of the Cabinet and Royal Institute of Public Administration.
- Thanamont, T. (2015). *The 3rd Year Development of Chiang Mai Community Agro-Tourism Management Potential*. Chiang Mai : Chiang Mai Rajabhat University.
- Thepgorn, N. (2011). The relationship between agricultural tourism activities and the utilization of agricultural resources in the community: A case study of Chang Klang agricultural tourism, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Management and Information Science*, 2011, 6(2), 1-12.
- Tourism Authority of Thailand. (2013). *Study of the situation and opportunities for promoting the market of ecotourism and adventure tourism*. Retrieved on March 13, 2013 from: <http://etatjournal.com/web/menu-download-zone/menu-dl-executive-summary/484-2555-dl-eco-adventure-ex-sum>.

